

RAZISKOVALNA NALOGA: SAMOOSKRBA ALI UVOŽENA HRANA / dijakinja Lara Prijatelj in mentorica

Mojca Furlan, prof. / Gimnazija Vič

V današnjem svetu se vsi sprašujemo o pomenu samooskrbe. Le kdo je pred desetletji govoril o samooskrbovanju ali sploh vedel kaj pomeni ta beseda? Danes na ta izziv naletimo na vsakem koraku. Stanje se je tako zelo poslabšalo, da je čedalje več ljudi zaskrbljenih.

Eden od osnovnih virov v življenju človeka je hrana. Nekoč si je človek sam pridelal zadostne količine hrane. Danes, ko število ljudi po svetu narašča, se pojavlja vse večja potreba po zadostni količini hrane. Pri nakupovanju živil v trgovinah moramo upoštevati tako trenutno zadostno količino hrane kot tudi njeno kakovost in poreklo (Pestotnik 2014).

V raziskovalni nalogi sem z različnimi metodami ugotavljala, ali ljudje spremljajo varnost živil, ki jih uvozimo s tujih trgov. Koliko potrošnikom pomeni samooskrba? Kje so možnosti, da posameznik lahko vpliva na zdravo prehrano?

Z raziskovalno nalogo sem želela odgovoriti na nekatera vprašanja in izvedeti, ali se zavedamo pomembnosti teh. Cilji pri mojem raziskovanju so bili naslednji:

- Ugotoviti, ali ljudje razločijo med lokalno in ekološko hrano.
- Ugotoviti, ali bi bili ljudje pripravljeni plačati maksimalno 10 % več za slovensko pripravljeno hrano.
- Ugotoviti, ali ljudem več pomeni kakovost ali videz hrane.
- Ugotoviti, ali ljudje vedo, zakaj se uporabljajo pesticidi.

Postavila sem naslednje hipoteze:

H1: Večina ljudi ne razloči med lokalno in ekološko pridelano hrano.

H2: Večina ljudi bi bila pripravljena plačati maksimalno 10 % več za slovensko pripravljeno hrano, vendar tega niso finančno sposobni.

H3: Večini ljudi je kakovost hrane pomembnejša od videza.

H4: Večina ljudi ne ve, zakaj se uporabljajo pesticidi.

Vse hipoteze sem potrdila s pomočjo spletne ankete, ki sem jo izvajala med učenci osmih razredov OŠ Trnovo in učitelji.

Metode dela, ki sem jih uporabljala v nalogi, so bile različne. Pomagala sem si z literaturo, ki sem jo našla na spletu in v knjigah, ogledala sem si dokumentarne filme, opravila intervju na ekološki kmetiji, dobila sem informacije s Kmetijske zbornice in analizirala uradne dokumente s področja prehranske in kmetijske politike Republike Slovenije. Opravila sem tudi intervju s Tejo Spasojevič, živilsko tehnologinjo, in izvedla sem anketo.

Kaj pravzaprav je samooskrba? Na svetu ni držav s popolno samooskrbo. Zato je pri samooskrbovanju zelo pomemben tržni sistem, ki temelji na vse bolj odprtem trgovanju med državami. To posledično pripelje do medsebojne odvisnosti držav. Potrošniki lahko dobijo katerokoli živilo v kateremkoli letnem času. Potrošniki prav tako stremijo k nakupu poceni in hkrati kakovostne hrane. Samooskrba je torej večdimenzionalen koncept, pri katerem se vsi dejavniki navezujejo eden na drugega, ter so med seboj odvisni (Pestotnik 2014).

Kljub temu, da hrane na svetu primanjkuje, v smeteh vsak dan konča velika količina hrane. V Sloveniji znaša masa zavrnjene hrane v enem letu okoli 96 kilogramov na prebivalca. Potrošniki se ne zavedajo, da je odpadki tudi strošek. Po ocenah Svetovne organizacije za hrano in kmetijstvo je na svetu zaradi pomanjkanja hrane lačnih že 803 milijonov ljudi (vir 1).



Vir 2

K dodatnemu primanjlovanju hrane pa pripomorejo naravne ujme. V zadnjih petih letih je bilo tudi v naši državi več naravnih ujm, ki so posledica onesnaževanja okolja. V letih 2012 in 2013 so bile v Sloveniji obsežne poplave. Območja je poplavilo tudi zaradi slabega vzdrževanja vodotokov. V Sloveniji je bilo 60 poplavno ogroženih območij (Kajfež Bogataj 2014).

Možnosti za naravne ujme še povečujejo veliki onesnaževalci okolja – velike farme, ki skrbijo za rejo živali. Danes, pri modernem industrijskem načinu reje, se živali ne pasejo več na travniku, ampak so strpane v majhne bokse. Toliko živali na kupu ni mogoče nahraniti s krmo iz enega samega travnika. Za to so potrebni veliki nasadi, na katerih porabijo velike količine umetnih gnojil in krmil, kar ima za naravo hude posledice. Druga posledica farmske prireje je onesnaževanje zemlje z živalskimi izločki. Teh na farmah nastane toliko, da ne vedo kam z njimi, zato jih velikokrat spustijo kar v reke. Ena sama farma onesnažuje vode bolj kot mesto s sto tisoč prebivalci. Takšne farme imajo še tretjo značilnost – veliko zapravljanje energije. Uporabljajo jo za izdelovanje umetnih gnojil, pesticidov, za mehanizacijo, transport, za hladilne naprave in drugo (Widerhofer in Geyrhalter 2005).

Evropska unija ima enega najvišjih standardov za varnost živil na svetu. Zakonodaja Unije zagotavlja varnost

hrane za vse potrošnike. Za to skrbi RASFF – sistem hitrega obveščanja za živila in krmo, ki je bil ustvarjen leta 1979 (vir 3).

Za varno prehrano skrbi tudi HACCP, ki analizira tveganja in nadzoruje kritične kontrolne točke (vir 4).

V Sloveniji pri oblikovanju zakonov in predpisov, ki segajo na področje varstva potrošnikov, sodeluje Zveza potrošnikov Slovenije. Je organizacija, ki deluje na področju varnosti in pregleda živil (vir 5).

Kljub temu, da v Evropi skrbijo za varnost živil, še vedno ni razrešeno vprašanje dodatkov v hrani, ki imajo lahko za zdravje ljudi hude posledice. Dodatki se uporabljajo že stoletja. Sprva so bili povsem naravnega izvora. Med najpomembnejše dodatke, ki jih uporabljamo v današnjem času, sodijo: aditivi, arome, barvila, konzervansi, antioksidanti in regulatorji kislosti, zgoščevalci, stabilizatorji, antibiotiki, ojačevalci okusa in pesticidi.



Vir 6

Večina izmed nas še vedno misli, da je kmetovanje nekakšna »naravna« metoda pridobivanja hrane. Resnica je žal drugačna. Sodobno kmetijstvo daje prednost ekonomiji pred ekologijo. Nekdanje kmetije, na katerih smo bili navajeni domačih živali, žita, sadja in hlevskega gnoja, vedno hitreje izginjajo. Kot nadomestilo se pojavljajo industrijski obrati za proizvodnjo hrane, v katerih so zaposleni delavci. Posledice takega dela so ropanje in onesnaženo okolje, visoke cene in slaba kvaliteta živil. Uporaba umetnih gnojil nenehno raste. Prevelika uporaba gnojil škoduje prsti, rastlinam, površinskim in podtalnim vodam ter zmanjšuje kvaliteto



Slika 1: Pšenično polje

Vir: <http://www.nazeleno.cz/Files/FckGallery/Nov%C3%BD%20WinRAR%20ZIP%20archiv.zip/p%C5%A1enice-pole.jpg>

pridelka. Vse kemikalije imenujemo pod skupnim imenom biocidi, kar pomeni uničevalci življenja (Požarnik 1988, 31–34, 149).

Samooskrba države ali posameznika je sposobnost oskrbovanja z dobrinami. Država z dobro samooskrbo ni odvisna od drugih držav in vse svoje pridelke pridelava sama. Najbolj znana oblika samooskrbe je samooskrba s hrano. Danes o samooskrbi govorimo prav vsi, politiki, trgovci, raziskovalci, nevladne organizacije in civilne pobude. Slovenija spada v skupino držav, ki s svojo samooskrbo ne more zadovoljiti vseh potreb prebivalcev. Na nekaterih področjih je samooskrba nizka, medtem ko se na drugih področjih povzpne med višje številke (Jerič in Čučkin 2013).

V Sloveniji lokalne kmetije pridelujejo hrano. Slednjo prodajajo tako doma kot na tržnici. Ne smemo pa pozabiti, da s to hrano preskrbujejo tudi šole.

Primer takšne oskrbe je kmetija Osredkar v Dolenji vasi pri Polhovem Gradcu. Po šolah razvažajo jagode. Njihova glavna odjemalka je Osnovna šola Osmih talcev Logatec. Jagode so pridelane integralno, kar pomeni, da škropljenje praktično ni dovoljeno (Koderman in drugi 2014).

Kmetje imajo pri oskrbovanju težko nalogo, saj je nemogoče tekmovati z veliko industrijsko proizvodnjo. Z manj pestro in količinsko manjšo ponudbo skoraj ne morejo priti na trg. Strokovnjaki opozarjajo na pomembnost samooskrbe. Kljub temu, da v javno poročilo zaradi evropske zakonodaje ne smemo napisati, da imajo prednost lokalni proizvajalci, pa obstajajo kriteriji, ki lokalnim kmetom pomagajo do boljših pogojev. Primer: Hrana mora biti na krožniku v 24 urah (Koderman in drugi 2014).



Vir: http://www.deloindom.si/sites/deloindom.si/files/styles/article_page_title_image/public/vukelic_6.jpg?itok=fNlrCFg

ZAKLJUČEK

Za zaključek bi vam rada predstavila ugotovitve dela, ki sem jih pridobila na osnovi intervjujev, anketnega vprašalnika in literature. Ugotovila sem, da hrane na svetu ni tako malo, kot

trdijo nekateri, vendar je ljudem, iz finančnega vidika, nedostopna ali pa jim zaradi načina pridelave ni povšeči. Na eni strani hrane primanjkuje, na drugi pa prevelike količine romajo v koš. Velik izziv predstavljajo podnebne spremembe in hitro naraščanje prebivalstva. Presenečena sem bila tudi nad vsemi zvijačami, ki jih velike trgovine uporabljajo za boljšo prodajo. Ugotovila sem, da je večina ljudi nad samooskrbo navdušenih, da vedo za nevarne posledice pesticidov. Menim, da je svet v zadnjih letih napredoval. Izboljšala se je tehnologija, ki jo lahko s pridom uporabljamo tudi v kmetijstvu, kar pa nima vedno le dobrih posledic. Ugotovila sem tudi, da živali na farmah nimajo dostojnih pogojev in da je to problem, ki mu bo treba v prihodnje nameniti več časa. Priporočam tudi manjšo uporabo mesa, saj bi s tem pomagali tako živalim kot ljudem, za katere bi ostalo več rastlinskega pridelka. Posvetila sem se samooskrbi v Sloveniji in ugotovila, da tako imenovane »kratke verige« večina ljudi podpira. V Sloveniji še delujejo ekološke kmetije, ki se trudijo zdravo pridelati hrano in jo nato prodati na trgu. V prihodnosti bomo potrebovali veliko novih, boljših idej kako izboljšati samooskrbo. Prepričana sem, da bi se ob učenju v šolah in vrtcih, ob branju literature, povezane s to temo, ob pogovaranju z izkušenimi sogovorniki še več ljudi odločilo za zdravo življenje s samooskrbo.

Literatura

Pestotnik Jure (2014) *Diplomsko delo. Prehranska samooskrba Republike Slovenije v okviru Evropske unije*. Dostopno na http://dk.fdv.uni-lj.si/diplomska_dela_1/pdfs/mb11_pestotnik-jure.pdf, 28. 12. 2014.

24 ur.com (2013) *Hrana sodi na krožnik in ne v smeti*. Dostopno na <http://www.24ur.com/novice/slovenija/hrana-sodi-na-kroznik-ne-v-smeti-letno-zavrzemo-za-250-evrov-hrane.html>, 14. 3. 2015.

Prvi interaktivni multimedijški portal (2014) *Intervju s klimatologinjo Lučko Kajfež Bogataj*.

Dostopno na <http://ava.rtv slo.si/predvajaj/intervju-s-klimatologinjo-lucko-kajfez%20bogataj/ava2.174260309/>, 16. 1. 2015.

Widerhofer Wolfgang (režiser), Geyrhalter Nikolaus (producent) (2005) [dokumentarni film]. *Unser Taglichen Brot*.

European Commission (2015) *Food and Feed Safety Alerts*. Dostopno na http://ec.europa.eu/food/safety/rasff/index_en.htm, 25. 2. 2015.

Medicinska fakulteta, Univerza v Ljubljani (neznan datum) *Spremljanje živil v Sloveniji*. Dostopno na <http://m.mf.uni-lj.si/dokumenti/dc64b67c5152dc988e2cd7200d3e1fc3.pdf>, 11. 4. 2015.

Zveza potrošnikov Slovenije. (2013) *Letno poročilo 2013*. Dostopno na https://issuu.com/ursa_smid/docs/lp_zps_2013/3?e=2243644/7454338, 11. 4. 2015.

Požarnik Hugo (1988) *SOS za naravo in človeka*. Ljubljana, Domus.

Jerič Tim, Čučkin Martin (2013) *Raziskovalna naloga. Samooskrba v Sloveniji 2*.

Koderman G. (režiser), Tibaot Ciringer Darja in Potočnik Barbara (novinariki) (2014) [video]. *Hrana v šolah in vrtcih*. Ljubljana, POP TV, oddaja Preverjeno.

Viri

Vir 1: <http://www.24ur.com/novice/slovenija/hrana-sodi-na-kroznik-ne-v-smeti-letno-zavrzemo-za-250-evrov-hrane.html>

Vir 2: <http://ebm.si/o/sl/component/content/article/9-uncategorised/510-volk-sit-koza-cela>

Vir 3: http://ec.europa.eu/food/safety/rasff/index_en.

Vir 4: <http://m.mf.uni-lj.si/dokumenti/dc64b67c5152dc988e2cd7200d3e1fc3.pdf>.

Vir 5: https://issuu.com/ursa_smid/docs/lp_zps_2013/3?e=2243644/7454338.

Vir 6: <http://www.ideegreen.it/wp-content/uploads/2012/02/pesticidi-organici.jpeg>.



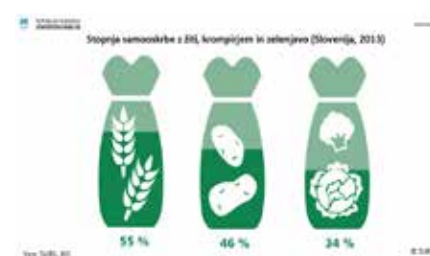
Slika2: Zveza potrošnikov Slovenije

Vir: <http://upload.wikimedia.org/wikipedia/sl/thumb/3/32/Zps.gif/220px-Zps.gif>



Slika3: Kruh

Vir: http://www.sensa.si/media/cache/upload/Photo/2015/01/06/kruh_article_image.jpg



Graf 1: Stopnja samooskrbe v odstotkih

Vir: <https://pbs.twimg.com/media/CB-zFMWWEAALR3I.png:large>



Slika 4: Vrtnički v Ljubljani

Vir: <http://www.mladina.si/147345/zelenjavna-oaza/>